

Til gards

Prosessevaluering fra
dagaktivitetstilbud for
personer med demens

Liv Helene Jensen
Marthe Lyngås Eklund
Marit Nerol
Herbjørg Dalene Bjerke
Borghild Ulshagen

Utviklingscenter
for sykehjem
Buskerud

Ål kommune

SKRIFT-
SERIEN

Nr. 8

2014

Til gards

Prosessevaluering fra dagaktivitetstilbud for personer med demens

Liv Helene Jensen

Marthe Lyngås Eklund

Marit Nerol

Herbjørg Dalene Bjerke

Borghild Ulshagen

Skriftserien fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold nr 8 /2014

Utviklingscenter
for sjukeheimar
Buskerud

Ål kommune

Prosjektet «Til gards» omfatter utprøving og evaluering av dagaktiviteter for personer med demens som ønsker å være mer ute og har glede av kontakt med dyr. Tilbudet er kjennetegnet av individuell tilrettelegging med trygge og forutsigbare omgivelser. Tilbudet er tilrettelagt ved to gårdsbruk i Ål kommune. Gårdene ble valgt ut etter befaring og det ble inngått kontrakt med helse- og omsorgsetaten i kommunen. Gårdbrukerne er godkjent gjennom kvalitetssikringssystemet for Inn på tunet som Matmerk administrerer og har ansvar for.

Til Gards

Liv Helene Jensen, Marthe Lyngås Eklund, Marit Nerol, Herbjørg Dalene Bjerke og Borghild Ulshagen.

© Høgskolen i Buskerud og Vestfold / Forfatterne, 2014

Skriftserien fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold nr 8/2014

Skriftserien kan lastes ned fra <http://bibliotek.hbv.no/skriftserien>

ISSN: 1894-7522 (online)

ISBN: 82-7860-251-4 (online)

Omslag: Kommunikasjonsseksjonen, HBV

Utgivelser i HBVs skriftserie kan kopieres fritt og videreformidles til andre interesserte uten avgift. Navn på utgiver og forfatter(e) angis korrekt. Det må ikke foretas endringer i verket.

SAMMENDRAG

Ål kommune har det siste året økt tilbudet om dagsenter for hjemmeboende personer med demens fra 4 til 5 dager i uken. Dagsenteret har hjemlige, men trange lokaler ved Ål bu- og behandlingssenter. Dagsenteret kan ta imot inntil 8 personer med demens pr dag. Noen har tilbud flere dager i uken. Det er i tillegg behov for alternative dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med moderat og alvorlig demens.

Prosjektet «Til gards» omfatter utprøving og evaluering av dagaktiviteter for personer med demens som ønsker å være mer ute og har glede av kontakt med dyr. Tilbudet er kjennetegnet av individuell tilrettelegging med trygge og forutsigbare omgivelser. Tilbudet er tilrettelagt ved to gårdsbruk i Ål kommune. Gårdene ble valgt ut etter befaring og det ble inngått kontrakt med helse- og omsorgsetaten i kommunen. Gårdbrukerne er godkjent gjennom kvalitetssikringssystemet for Inn på tunet som Matmerk administrerer og har ansvar for.

Tilbudet har vært organisert i samarbeid med Forebyggende team i Ål kommune, ledere ved dagsenteret for personer med demens, avdeling Stugu ved Ål bu- og behandlingssenter og avdeling for hjemmetjenester, de lokale gårdbrukerne og Utviklingssenteret for sykehjem i Buskerud i perioden 2012- 2014. Prosessevalueringen har vært fortløpende med erfaringsdeling. I tillegg er det gjennomført oppsummerende intervjuer med representanter fra samarbeidspartnerne. Høgskolen i Buskerud og Vestfold, fakultet for helsevitenskap har hatt ansvar for evalueringen.

Resultater

Fem personer med moderat og alvorlig grad av demens har hatt tilbud om tilrettelagte dagaktiviteter på gård.

Anbefalinger

Det er behov for alternative dagaktivitetsplasser for personer med moderat og langtkommen demens i ulike aldre som krever individuell tilrettelegging. Dagaktivitetstilbudet må integreres som en del av de kommunale helsetjenestetilbudene til personer med demens og deres pårørende. Økt informasjon er nødvendig for å gjøre dagaktivitetstilbudet bedre kjent.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	1
1 BAKGRUNN OG MÅLSETTINGInnh.....	3
2 LOVGRUNNLAGET VED TILDELING AV DAGAKTIVITETSTILBUD.....	4
Lokal forankring og overordnede planer i Ål kommune.....	4
3 DAGAKTIVITETSTILBUD PÅ GÅRDSBRUK	5
Hvem kan ha nytte av dagaktivitetstilbud på gårdsbruk?	5
Aktiviteter	5
4 ORGANISERING AV PROSJEKTET «Til gards»	6
Prosjektgruppen	6
5 UTVELGELSE AV GÅRDBRUKERE OG GÅRDER.....	7
Samarbeid med Inn på tunet løftet i Hallingdal	7
Utvelgelse av gårder i Ål kommune	7
Kompetanse	8
6 ERFARINGER FRA DAGAKTIVITETSTILBUDET, 2012-2014	10
Gårdbrukernes erfaringer	10
Erfaringer fra helsepersonell	11
7 FINANSIERING AV NYE DAGAKTIVITETSTILBUD FOR PERSONER MED DEMENS ...	13
Tilskudd til nye dagaktivitetstilbud	13
Bruk av testamenterte ressurser	13
8 VEIEN VIDERE	14
REFERANSER OG LINKER.....	16
VEDLEGG.....	17
1. Helse- og omsorgstjenesteloven.....	18
2. «Inn på Tunet-avtale» for prosjekt Til Gards	20
3. «Onkel i Amerika reddet demens-tilbud i Ål», NRK Buskerud 19.12.2013	24
4. Sak 63/14 Vidare satsing av inn på tunet-tenester for personar med demens, Kommunestyret i Ål kommune den 18.12.2014	28
5. Saksprotokoll: Vidare satsing av Inn på Tunet-tenester for personar med demens	31

1 BAKGRUNN OG MÅLSETTING

Det er om lag 70 000 personer med demens i Norge, og det er forventet at antallet vil fordobles de neste tiårene. 42 000 personer med demens bor hjemme. Personer med demens trenger individuelt tilpasset helsetjenestetilbud som stimulerer til og bygger opp om egenmestring tilpasset den enkeltes funksjonsevne. Helse- og omsorgstjenester til personer med demens må også omfatte dagaktiviteter samt støtte og avlastning for pårørende.

Tilstrekkelig antall plasser for heldøgns pleie og omsorg for personer med demens er viktig, men mange kan klare seg godt hjemme og ha god livskvalitet dersom de får tilrettelagte dagaktivitetstilbud. Gode dagaktivitetstilbud kan bidra til at de som ønsker det kan bo hjemme så lenge som mulig og utsette innleggelse på sykehjem. Det kan også redusere behovet for døgnbaserte avlastningsplasser i sykehjem. Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende gir pårørende som står i en krevende omsorgssituasjon nødvendig avlastning, og de som er i arbeid kan fortsette å være yrkesaktive. Det er god helseøkonomi i dagaktivitetstilbud, samtidig som det er godt for den enkelte.

I revidert handlingsprogram for «Demensplan 2012-2015» er det et mål at alle kommuner bør tilby dagaktivitetstilbud for personer med demens, og at kapasiteten bør økes (Helse- og omsorgsdep., 2011). Det vil være svært ulikt hva en person på 60 år og en på 90 år har behov for når det gjelder dagaktivitetstilbud. Målsettingen med alternative dagaktivitetstilbud i prosjektet «Til gards» har derfor vært å bidra til en meningsfull hverdag for personer med demens med aktiviteter i sosiale og landlige omgivelser, og med nærhet til daglige gjøremål på gården. Dagaktivitetene følger årstidenes oppgaver knyttet til dyr og planter, og legges til rette ut fra funksjonsnivå. Aktivitetene skal stimulere til å vedlikeholde dagliglivets funksjoner.

2 LOVGRUNNLAGET VED TILDELING AV DAGAKTIVITETSTILBUD

Personer med demens har rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester i kommunen. Dagaktivitetstilbud kan tildeles etter vurdering på flere lovgrunnlag avhengig av behov. Dersom dagaktivitetstilbudet omfatter hjelp til egenomsorg, sosial støtte og aktivisering, gis tilbudet etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2, nr 6 bokstav b (se vedlegg 1). Tjenesten kan også gis som avlastning etter § 3-2 nr 6 bokstav d, hvis tilbudet først og fremst er for å avlaste pårørende (se vedlegg 1). Det skal fattes enkeltvedtak og gå frem hvilket grunnlag vedtaket er fattet på.

Kommunen er ansvarlig for at dagaktivitetstilbudet er faglig forsvarlig og at de ansatte har nødvendig kompetanse om demens. Pr. i dag er dagsentertilbud ikke en lovpålagt tjeneste, men er et supplement innen dagaktivitet og praktisk bistand. Solberg- regjeringen signaliserer at tilbudet sannsynligvis blir lovpålagt kommunene i 2015.

Lokal forankring og overordnede planer i Ål kommune

Det er viktig med god lokal forankring gjennom overordnede planer og felles forståelse av ikke-lovpålagte tjenester i politisk og administrativ ledelse i kommunen. Ål kommune har stadfestet at demensomsorgen og hjemmetjenestene til eldre skal styrkes og at det skal legges til rette for dag og aktivitetsplasser i samfunnsdelen av Kommuneplan for Ål kommune 2015-2027 under delmål 4.3 Helse og omsorg:

Pkt 6. «Legge til rette for dag og aktivitetsplassar, praksisplassar og tilrettelagte arbeidsplassar, særleg for dei som har vanskar for dei som har vanskar for å finne sin plass i det ordinære arbeidslivet.»

Pkt 7. «Styrke omsorgstenestene slik at kommunen kan ha eit tenestetilbod som er i balanse med behovet. Spesielt skal demensomsorga og heimetenestene til eldre styrkast. Ein skal ha fokus på kortidsavdelinga på sjukeheimen og heimetenestene for å kunne ta hand om dårlegare pasientar.»

I Plan for Rehabilitering og omsorgstenestene i Ål kommune 2015- 2026 punkt 4.9 Særlege faglege utfordringar, presiseres det at Ål kommune ønsker å legge til rette for varierte dagtilbud: **Varierte og gode dagtilbud** – «Eit naudsynt kommunalt tiltak for heimebuande personar med demens og deira pårørande. Tilboda må vera varierte då personar med demens er forskjellige både i forhold til interesser, fysisk, psykisk og mentalt funksjonsnivå og alder. I tillegg til dagsenter, bør kommunen ha tilbod om ”Grøn omsorg/Inn på tunet”.

3 DAGAKTIVITETSTILBUD PÅ GÅRDSBRUK

Hvem kan ha nytte av dagaktivitetstilbud på gårdsbruk?

Dagtilbud på gårdsbruk er egnet for personer med demens som har interesse og ønske om det og kan gjerne introduseres tidlig i demensutviklingen. For personer med moderat og langtkommen demens kan dagaktivitetstilbudet til hjemmeboende stimulere til og bygge opp under egenmestring. Dagaktivitetstilbudet må være individuelt tilpasset alder og funksjonsnivået. Yngre personer kan kreve tettere oppfølging. Eldre personer kan i tillegg ha fysisk funksjonsnedsettelse og sykdommer.

Det bør gjøres en kartlegging av personens funksjonsnivå og interesser før oppstart av tiltaket. Det er viktig med oppfølging og vurdering underveis, og systematisk evaluering. Å være pårørende til en person med demens kan være krevende. Trivelige dagaktivitetstilbud kan gi pårørende nødvendig avlastning.

Aktiviteter

Dagaktivitetstilbudet må tilpasses individuelt og være både fleksibelt og skreddersydd. Et godt utgangspunkt for valg av aktiviteter er personens interesser, ønsker og funksjonsnivå. Tilbudet kan være individuelt eller i små grupper med faste deltagere.

Gårdsdriften kan ha et mangfold av aktiviteter både ute og inne, som virker gjenkjenning og meningsskapende. Mange aktiviteter kan gjøres inne, men minst en aktivitet pr dag bør være ute. Gårdsveier og stier i nærområdet er gode turmuligheter. Mange liker stell av små dyr, kontakt med gårdshunden eller huskatten. Stell av større dyr krever gjerne tettere oppfølging. Hagearbeid, planting, såing, hesjing kan være trivelig om personen er sterk nok til det fysiske. Høsting av bær, safting og sylting er meningsbærende aktiviteter for mange. Kosting, raking er gode alternativer. Aktiviteter som krever koordinering og finmotorikk som syng, fiske og roing kan oppleves vanskelig. Aktiviteter som knytter det som skjer ute og inne sammen, som bærplukking og safting, kan gi gode erfaringer og samtaleemner.

Personer med demens har behov for trygge og forutsigbare omgivelser som bærer preg av positivitet.

4 ORGANISERING AV PROSJEKTET «Til gards»

Ål kommune har det siste året økt dagsentertilbudet for eldre personer med demens fra 4 til 5 dager pr uke. Tilbudet i dagsenteret for personer med demens er administrativt og fysisk tilknyttet avdeling Stugu ved Ål bu- og behandlingssenter. Dagsenteret har hjemlige, men trange lokaler i 2 etasje med lite muligheter for fysisk bevegelse.

Dagaktivitetstilbud på gård er ett tillegg til eksisterende dagtilbud og en utvidelse av kapasiteten. En tverretattlig prosjektgruppe med representanter fra gårdbrukerne, Ål kommune, Utviklingscenteret for sykehjem i Buskerud (USH-B) og Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV) har delt erfaringer fra det alternative dagaktivitetstilbudet til personer med demens underveis i prosjektperioden fra 2012-2014. HBV har hatt ansvar for prosessevalueringen.

Prosjektgruppen

Borghild Ulshagen, Fagkonsulent, Ål kommune

Tone Fossgård Berg, Avdelingsleder, avdeling Stugu Ål bu og behandlingssenter

Vigdis Grøtt, Daglig leder, dagsenter for personer med demens

Gunn Elen Hansen, Geriatrisk sykepleier, Forebyggende team, Ål kommune

Herbjørg Dalene Bjerke, Koordinator ved Utviklingscenter for sykehjem i Buskerud

Marthe Lyngås Eklund, Førstelektor, Høgskolen i Buskerud og Vestfold

Liv Helene Jensen, Førsteamanuensis, Høgskolen i Buskerud og Vestfold

Marit Torsrud Nerol, prosjektleder Inn på tunet i Hallingdal

5 UTVELGELSE AV GÅRDBRUKERE OG GÅRDER

Samarbeid med Inn på tunet løftet i Hallingdal

Ved utvelgelse av gårdbrukere og gårder har det vært et aktivt samarbeid mellom helse- og omsorgstjenestene i Ål kommune og «Inn på tunet- løftet i Hallingdal.

Ål kommune er med i Inn på tunet-løftet i Hallingdal, som er en satsing fra Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet for å hjelpe til med å løfte Inn på tunet tjenester inn i det vanlige tjenestetilbudet i kommunene.

Inn på tunet tjenester er kvalitetssikrede, tilrettelagte tjenestetilbud på gårdsbruk som gir grunnlag for mestring, utvikling og trivsel.

Innovasjon Norge har administrert midlene til prosjektet og Marit Torsrud Nerol har vært leder for prosjektet i Hallingdal.

Det er 7 godkjente Inn på tunet tilbydere i Hallingdal. Tilbyderne ble godkjent gjennom kvalitetssikringsordningen i landbruket (KSL) fra 2013. For å bli godkjent Inn på tunet-tilbyder, blir kvalitetssystemet på gården gjennomgått og de kan ikke ha avvik.

Kvalitetssystemet for Inn på tunet (IPT) skal hjelpe gårdbrukere med helse, miljø og sikkerhet og å systematisere og utvikle egen virksomhet. Det handler om at gårdbruker skal tenke gjennom hva som må gjøres på egen gård for å unngå skader og ulykker. Gårdbruker skal ha gjennomført lovpålagt og generelt HMS-arbeid som grunnlag for bruk av kvalitetssystemet IPT.

Utvelgelse av gårder i Ål kommune

Ved utvelgelse av gårdbrukere og gårder til dagaktivitetstilbudet for personer med demens har vi samarbeidet aktivt med leder av Inn på tunet-løftet Hallingdal, Marit Torsrud Nerol. Etter utlysning og innkomne tilbud, ble det gjennomført befaring ved fire gårder. Kriteriene som ble vektlagt var tilgjengelighet, trygghet og et stabilt og oversiktlig miljø som kan bidra til at mestring oppleves. Gårdsbruk med tradisjonelle driftsformer vil kunne vekke minner hos eldre personer med demens. Personlig egenskaper og kompetanse hos gårdbruker vektlegges. Gårdens ressurser og drift må gjøre det mulig for personen med demens å delta i tilpassede aktiviteter.

Etter befaring ble to gårdsbruk ble valgt ut.

Gåsterud gård med Helge Herman Gåsterud og Liv Daykin

Uhlen gård med Bjørn Uhlen og Siw Ellen Pedersen

Tilbudet tar utgangspunkt i at kommunen har behov for dagaktivitetstilbud for personer med demens, og at landbruket ønsker å utnytte gårdens ressurser. Gårdbrukerne tilpasser aktiviteter individuelt, sørger for minst et måltid og at transport løses på en god måte.

Ved oppstart ble det inngått skriftlige avtaler mellom helse- og omsorgssektoren i Ål kommune og gårdbrukerne (se vedlegg 2). Avtalene omfatter både samarbeid og rutiner mellom Ål kommune og gårdbruker og en driftsavtale som regulerer økonomiske forhold og ansvarsdeling.

Avtalenes varighet har vært kortsiktige som følge av økonomisk usikkerhet. Kortsiktige avtaler kan gjøre tilbudet ustabil. Langsiktige avtaler gir større trygghet for bruker og pårørende og bør foretrekkes. Personer med demens er en sårbar brukergruppe med behov for stabilitet og trygghet i hverdagen. Det er derfor viktig at opprettelse av denne type avtaler er behovsbasert og ikke økonomisk betinget.

Avtalen innebærer at det ble opprettet samarbeidsmøter der gårdbrukerne, helsepersonell og prosjektleder fra Inn på tunet-løftet Hallingdal utvekslet erfaringer og avklarte roller, og ansvar. Gårdbruker må vite hvem de skal kontakte dersom det dukker opp spørsmål eller uforutsette problemstillinger. I prosjektperioden har både avdelingsleder Tone Fossgård Berg ved Ål bu- og behandlingssenter avdeling Stugu (for personer med demens) og avdelingsleder for hjemmetjenesten, Marit Tollefsen vært kontaktpersoner. I fremtidige tilbud bør avdelingsleder i hjemmetjenesten ha en sentral rolle i rekruttering av brukere og oppfølging av tilbudet sammen med pasientens primærkontakt.

I tillegg har gårdbrukerne og helse- og omsorgstjenestene og Utviklingssenteret i prosjektperioden hatt faste møter for å drøfte tilbudet, tilrettelegging og utfordringer rundt tilbudet.

Kompetanse

I samarbeidet mellom gårdbrukerne og helsepersonell i kommunen er det vesentlig at gårdbruker får nødvendig informasjon og kunnskap om demens. Personlig egnethet er en vesentlig faktor. Noen gårdbrukere kan i tillegg ha helsefaglig utdanning.

Kommunen bør tilby gårdbruker å delta på Demensomsorgens ABC opplæring.

Ål kommune har Forebyggende team/demensteam som besøker alle hjemmeboende over 77 år. De har også ansvar for utredning av personer med demens i samarbeid med fastlegene. Demensteamet er derfor en viktig samarbeidspart. De kommer ofte tidlig inn i hjemmet og i kontakt med personer med demens og deres pårørende, og kan kartlegge behov og forslå

alternative dagaktivitetstiltak som passer den enkelte. De kan også bistå med faglig veiledning.

Antall ansatte til tiltaket må beregnes ut fra antallet brukere og deres funksjonsnivå. For å ivareta uforutsette hendelser og sykdom bør det være minst to ved gårdsbruket eller alternativt en gårdbruker og en frivillig som assistent. For å sikre driften er det nødvendig med avtale om vikarordning.

6 ERFARINGER FRA DAGAKTIVITETSTILBUDET, 2012-2014

Tilbudet om dagaktiviteter på gårdsbruk gjennom «Inn på Tunet» til personer med demens har vært ønsket fra helse - og omsorgstjenesten i Ål. Tilbakemeldinger fra de som har benyttet seg av tilbudet og deres pårørende har vært positive. De forteller at «Han (personen med demens) skryter til kona si, og er fornøyd». Gårdbrukerne er også positive og vil gjerne fortsette som tilbydere. Likevel har helse- og omsorgstjenesten i prosjektperioden hatt utfordringer med å finne aktuelle brukere til tilbudet. Dette kan ha flere årsaker, blant annet at personer med demens kommer for sent i kontakt med helse -og omsorgstjenestene til å ha nytteeffekt av denne type tilrettelagte tilbud. Under prosjektperioden har også personens helsetilstand endret seg og at han/hun ikke kunne ta imot tilbudet. Den ordinære dagsentertjenesten for personer med demens ved Ål bu- og behandlingssenter har også utvidet sitt tilbud fra 4 til 5 dager i uka i løpet av prosjektperioden. Dette har selvsagt påvirket kommunens behov for nye aktivitetstiltak.

Det tradisjonelle dagsenteret tar imot grupper på inntil 8 personer med demens pr dag. Tilbudet er særlig egnet for eldre som har glede av hyggelig sosialt samvær med kaffekopp, måltider, dans og sang. De fleste er over 80 år. Selv om det stadig er flere som har behov for dagaktiviteter, ønsker ikke alle å være på dagsenteret. Det kan være yngre personer med demens i 60-årene, eller personer som krever mer fysisk aktivitet eller individuell tilrettelegging. For noen kan det være vanskelig å ta imot dagaktivitetstilbud som er på et sykehjem. Det er derfor viktig å ha flere alternativer å spille på.

«Til gards» er et individuelt tilbud for personer med demens som er tilrettelagt ut fra funksjon. I perioden 2012-2014 har totalt fem personer med moderat og alvorlig grad av demens hatt tilbudet fra fire til åtte timer pr uke; to menn ved gården Uhlen, og to menn og en kvinne hos Gåsterud.

Gårdbrukernes erfaringer (fra evalueringsmøter og intervju)

Gårdbruker henter personen i hjemmet og bringer tilbake. Erfaringen er at fire timer er tilstrekkelig pr dag. Da blir det tid til en tur ute, ett måltid og noen hverdagsaktiviteter. Det dreier seg mye om å være sammen og ikke gjøre så mye. Det viktige for personen med demens er å oppleve trygghet og forutsigbarhet. For pårørende kan det være kjærkomment å få noen timer på egenhånd.

Samtale ved kjøkkenbordet

Dagaktivitetene legges til rette for den enkelte. Minnebøker og lokale historier fra kjente steder kan være hyggelig. Ingen har deltatt i fjøsstell av store dyr eller drift-/gårdsarbeid, men hatt god kontakt med katt og hund på gården. Det har også vært mange turer i omegn og besøk på stølen om sommeren. En person har hatt god fysisk funksjon og gått lengre turer. Ved begge gårdene har det blitt arrangert gruppebesøk fra det ordinære dagsenteret på sommeren, med tur på stølen der det ble servert nybakte kaker, - noe som de eldre har satt stor pris på.

Gårdbrukerne uttrykker at samarbeidet med personen med demens «har gått fint», men de er samtidig overrasket over at personene med demens er dårligere enn de forventet. De har også hatt direkte kontakt med pårørende, som har satt stor pris på tilbudet. Den tette kontakten en til en mellom personen med demens og gårdbruker ble av og til opplevd som krevende. Avdelingsleder Tone Fossgård Berg har derfor hatt flere samtaler med en av gårdbrukerne og gitt faglig veiledning.

Det har vært gjennomført planlagte oppfølgingsmøter i prosjektperioden med deling av erfaringer. Gårdbrukerne har etterlyst informasjon når personen med demens har vært syk eller ikke har kunnet ta imot tilbudet som forventet.

Erfaringer fra helsepersonell (fra evalueringsmøter og intervju)

Både forebyggende team og demensteamet i Ål ser og snakker med eldre og fanger opp personer med demens som kan ha nytte av dagtilbud. De erfarer at mange prøver å klare seg selv i hjemmet med støtte fra pårørende så lenge som mulig, men pårørende blir lettet når de endelig får tilbudet. Demensteamet som er kjent med personen etter utredning i hjemmet, er

gjærne med på det aktuelle tilbudet og er en viktig støtte i begynnelsen. Demensteamet erfarer at pårørende strekker seg langt og at noen kvier seg for å ta imot dagtilbud utenfor hjemmet på tross av at det kan være vanskelig å ha personen med demens hjemme.

Pårørende opplever ikke redusert hukommelse som det verste. Det er endringene i atferd og de psykiske endringene som er vanskelige å takle: for eksempel «det å se sin nærmeste som ligger apatisk på sofaen, som spiser dårligere og har sluttet å trene. Irritabilitet og sinne er særlig vanskelig».

Det er fastlegene som ofte først kommer i kontakt med personen med demens og familien. De initierer utredningen av demens. Demensteamet i  l gjennomfører utredningen i hjemmet, og blir godt kjent med den hjemmeboendes situasjon og ressurser. Demensteamet ønsker tettere samarbeid med fastlegene etter utredningen for å styrke den videre oppfølgingen med dagaktivitetstilbud og nødvendig avlastning for pårørende. Uten tett samarbeid er faren at personen med demens og pårørende ikke f r nødvendig tverrfaglig helsehjelp i tidlig fase av sykdomsutviklingen.

7 FINANSIERING AV NYE DAGAKTIVITETSTILBUD FOR PERSONER MED DEMENS

I prosjektperioden 2012 – 2014 har Ål kommune økt åpningstiden ved dagsenteret for personer med demens fra 4 til 5 dager per uke. Dagaktivitetstilbudet «Til gards» for hjemmeboende personer med moderat og alvorlig grad av demens har stort sett vært benyttet 4 timer pr bruker per uke. Det har vært en kjærkommen avlastning for pårørende med omfattende omsorgsoppgaver. Uten dagaktivitetstilbud eller avlastningsopphold, kunne behovet ha vært fast plass på demensavdeling på sykehjem. Om kommunen, i samarbeid med bruker og pårørende, klarer å tilby støttetjenester til bruker for å opprettholde funksjonsevne og evne til å bo i egen bolig, jo større er potensialet for å unngå for tidlig innleggelse.

Tilskudd til nye dagaktivitetstilbud

Helsedirektoratet forvalter tilskuddsordningen til etablering av nye dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet. Midlene i tilskuddsordningen er til etablering av nye tilrettelagte dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens.

Tilskuddet gis pr plass fra og med planlagt oppstart. Satsen pr plass i 2012 var kr 65 000, for 5 timer pr dag, 5 dager i uken. Tilskuddet kan dekke utvidet åpningstid i eksisterende tilbud eller opprettelse av nye. Tilskuddet skal dekke utgifter til kommunal oppbygging og drift av dagaktivitetstilbudet. Tilskuddsordningen er en del av Demensplan 2015, som vektlegger spesielt utbygging av dagaktivitetstilbud for å møte økende antall personer med demens i fremtiden.

I oppstart av prosjektet ble det søkt om tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet til etablering av nye dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. I 2012 innvilget Helsedirektoratet kr 47 670 til etablering av 11 plasser, åpne 1 dag per uke fra 1.9.12. I 2013 innvilget Helsedirektoratet kr 75 740 kroner i tilskudd til Ål kommune til 4 plasser, åpne 2 dager per uke.

Bruk av testamenterte ressurser

Ål kommune ble for år tilbake testamentert et område i Nord- Dakota. Området viste seg å ha skjulte oljeressurser (se vedlegg 3). I 2014 fikk prosjektet tilført kr 200.000 til videreføring av «Til Gards» for personer med demens.

8 VEIEN VIDERE

Dagaktivitetstilbud for personer med demens kan tildeles som gruppeaktivitet eller som individuelt tilrettelagt tilbud. I prosjektperioden 2012-14 har dagsenterkapasiteten for hjemmeboende personer med demens økt med en dag per uke og individuelle tilrettelagte tilbud på gård er prøvd ut og evaluert for personer med moderat og alvorlig grad av demens. Erfaringer fra dagsentertilbudet i Ål viser at personer med demens har nytte og glede av det sosiale samværet med andre utenfor hjemmet og tilrettelagte aktiviteter i trygge og forutsigbare omgivelser. Tilrettelagte dagaktivitetstilbud en eller flere dager pr uke for personer med moderat og alvorlig grad av demens i samarbeid med Inn på tunet-tilbydere har vist seg å være nyttig og kan avlaste pårørende. Ordningen er behovsstyrt og et supplement for personer som av ulike årsaker ikke kan dra nytte av kommunens eksisterende dagsentertilbud eller som har behov for tettere oppfølging.

Dette prosjektet har vært avgrenset til Ål kommune. Rapporten fra prosjektet er lagt frem for sektor utvalget for helse og sosial, formannskapet og til kommunestyret den 18.12.2014.

Rådmannen anbefaler at prosjektet videreføres (vedlegg 4).

Dagaktivitetstilbudet på gård i samarbeid med «Inn på tunet» løftet har ikke vært prøvd ut for personer med demens i tidlig fase i dette prosjektet. Det kan anbefales som forebyggende tiltak i fremtiden. Det vil videre være viktig å styrke informasjonen om tilbudet i befolkningen slik at tilbudet er kjent også for personer i en tidlig fase, og deres pårørende. For å utvikle alternative dagaktivitetstilbud som kan tilpasses personer med demens i ulike aldre og med ulike funksjonsnivåer, bør kommuner med geografisk nærhet samarbeide om den videre utviklingen av dagaktivitetstilbudet, f. eks Ål og Hol. Det er samtidig viktig å ta hensyn til at mange eldre er stedbundne, og at de vil ønske dagaktivitetstilbud som er i nærheten. For personer med moderat og alvorlig grad av demens som har angst og opplever mye utrygghet, kan dagaktivitetstilbud i eget hjem/gården, være et alternativ til etablerte kommunale tilbud, og der tilbudet kan utvikles i samarbeid med fagpersonale og frivillige. For å møte utfordringene i fremtiden og stimulere det helsefremmende perspektivet er det viktig at helsefagarbeiderelever, lærlinger og andre studenter har praksis og involveres mer i de kommunale dagaktivitetstilbudene. De bør bli kjent med alternative dagaktivitetstilbud, være med på hjemmebesøk for brukere av dagsenteret, og få innsikt i deres interesser.

Kommunene vil stå overfor store helse- og omsorgsutfordringer i nærmeste fremtid.

Forebyggende tiltak vil være en god investering for fremtiden. Samfunnet står overfor store omsorgsutfordringer i de neste tiårene. Fram mot 2050 vil vi få en betydelig økning i antall eldre, mens andel yrkesaktive i samme periode ikke vil øke nevneverdig. Antall eldre over 67 år vil fordobles fram til 2050. Det er forventet at antallet personer med demens vil fordobles i

samme periode. For kommunene er det derfor nødvendig å tenke forbyggende tiltak for å møte de helsemessige utfordringer som vil komme. Med Samhandlingsreformen er det forventet at kommunene utvikler forebyggende og helsefremmende tiltak, og prioriterer forebygging fremfor behandling. Det er nødvendig for omsorgstjenesten å endre sitt tankemønster for arbeidet innen hele helse og omsorgskjeden, - og forskyve fra en defensiv, behandlende funksjon til proaktivitet, forebygging og prioritering av helsefremmende tiltak (Helse og omsorgsdepartementet, 2009, s. 22-24).

Det er derfor nødvendig å finne alternative og gode tjenestetilbud til det tradisjonelle helse- og omsorgstjenestetilbudet. Det må være kreative løsninger og arbeides både helsefremmende og forebyggende. Erfaringer fra dette prosjektet viser at Inn på tunet-tilbud til personer med demens kan være ett av tiltakene for å imøtekomme helse- og omsorgstjenesteutfordringer til personer med demens i ulike aldre i fremtiden.

Takk

Takk til alle som har bidratt i prosjektet «Til gards» for deling erfaringer og gode innspill underveis.

Fotografiene er godkjente til bruk i rapporten.

REFERANSER OG LINKER

- Helse- og omsorgsdepartementet. (2006). Mestring, muligheter og mening – framtidens *omsorgsutfordringer*. St.meld. nr 25 (2005-2006). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011). Demensplan 2015 «Den gode dagen» Revidert handlingsprogram for perioden 2012-2015. Delplan til Omsorgsplan 2015. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2009). *Samhandlingsreformen*. St. meld. nr 47 (2008-2009). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011b). Prop. 90 L. *Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011c). Prop. 91 L. *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (Helse- og omsorgstjenesteloven)*
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2013). *Morgendagens omsorg*. St.meld. nr 29 (2012-2013). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Taranrød, L.B. & Strandli, E.H.A (2012). *Etablering og drift av dagaktivitetstilbud for personer med demens. Håndbok* Helsedirektoratet og Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse

Linker:

www.innpaatenet.no

www.utviklingssenter.no

VEDLEGG

1. Helse- og omsorgstjenesteloven (2011), § 3-2
2. «Inn på TUNET-avtale» for prosjekt Til Gards
3. «Onkel i Amerika reddet demenstilbud i Ål». NRK Buskerud 19.12.13
4. Sak 63/14 Vidare satsing av Inn på TUNET-tenester for personar med demens, Kommunestyret i Ål kommune den 18.12.2014.
5. Saksprotokoll: Vidare satsveding av Inn på TUNET-tenester for personar med demens

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Kapittel 3. Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester

§ 3-2. Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester

For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet tilby følgende:

1. Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder:
 - a. helsetjeneste i skoler og
 - b. helsestasjonstjeneste
2. Svangerskaps- og barselomsorgstjenester
3. Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner, herunder:
 - a. legevakt,
 - b. heldøgns medisinsk akuttberedskap og
 - c. medisinsk nødmeldetjeneste
4. Utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning
5. Sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering
6. Andre helse- og omsorgstjenester, herunder:
 - a. helsetjenester i hjemmet,
 - b. personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt,
 - c. plass i institusjon, herunder sykehjem og
 - d. avlastningstiltak.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til innhold i tjenestene etter bestemmelsen her, herunder bestemmelser om kompetansekrav for ulike typer tjenester.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fastlegeordningen, herunder om kvalitets- og funksjonskrav og om adgangen til suspensjon av fastlegeordningen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om privat helse- og omsorgsvirksomhet i kommunen, herunder om kvalitets- og funksjonskrav. Dette gjelder også private tjenesteytere som ikke har avtale med kommunen.

Inn på TUNET-avtale for prosjekt Til Gards

Utviklingscenter
for sjukeheimar
Buskerud

Ål kommune

1. Partar

Dette er ei avtale om levering av Inn på tunet-tenester mellom

xx Gard (heretter kalla tilbydaren) og **Ål kommune** (heretter kalla kjøparen).

2. Formål med avtala

Formålet med avtala er at brukarane gjennom deltaking i arbeidsoppgåver og kvardagsliv på garden skal få positive opplevingar som medverkar til å gi meistringsfølelse og ein positiv eigenutvikling. Faktorar som er viktige for brukar av tilbodet vil vera:

- God kommunikasjon og relasjon til få personar
- Nærleik og samspel med dyr
- Friluftsliv
- Trygge og tydelege rammer

Dette skal skje i samarbeid mellom brukar, pårørande og pleie og omsorgstenesta i Ål kommune.

3. Stad

Tenesta skal ytas på xx **Gard**. Dette kan inkludere aktivitetar utanom sjølv garden som er nær knytt til gardsverksemda. Tilbydaren legg til rette for bruk av dei nødvendige bygningane og områda.

4. Avtaleperiode

Avtala er gjort for ein brukar ein dag pr. veke i 5 månader, med oppstart 14.juli 2014. Dersom det då er midlar att i prosjektet kan avtala forlengast. Avtala gjeld for tilbod på 4 timar pr. dag frå kl. 10.00-14.00.

5. Pris og fakturering

1 brukar (4 timar) pr. dag kr. 1.500,-

Denne pris inneheld alle utgifter knytt til tiltaket, inklusiv transport og eit måltid i samband med opphaldet.

Tenesta er ikkje momsbelagt.

Tilbyder fakturerer etterskotsvis ein gong pr. månad, frist 15. i kvar mnd. for utbetaling neste månad.

Faktura vert å sende til:

Ål kommune, Felleskontor for fakturabehandling, mrk.3000 Ulshagen
Postboks 163, 3541 NESBYEN

6. Ansvar utifrå lovverk, tillatingar osv.

Ål kommune har ansvaret for at det avtalte IPT-tilbodet er i samsvar med det lovverket som gjeld for brukaren sin rett på tilbod.

Tilbydaren har ansvaret for at gardsdrifta, inkludert IPT-verksemda, er i samsvar med krava til helse, miljø og sikkerhet. (HMS) i Kvalitetssystem i landbruket og Inn på tunet (KSL-IPT).

7. Kjøparen sin informasjonsplikt og informasjonsansvar

Kjøparen har ansvaret for å informere tilbydaren om, særlege behov, i den grad det er relevant for å sikre ein god og forsvarleg gjennomføring av IPT-tenesta.

Kjøparen er ansvarleg for å gi informasjon til bruker/pårørande om IPT-tilbudet.

Tilbydar er ansvarleg for å rapportere til kjøpar i form av vedlagt logg etter kvar dag brukar har vore hjå tilbydar.

8. Skyss

Tilbydar er ansvarleg for sikker transport til og frå garden samt dekke utgifter til transport for brukarar.

9. Lokale og utstyr

Brukaren skal ha tilgang på innandørsfasilitetar som, toalett med vask og lunsj- og pauserom.

10. Personale

Gjennomføring av det avtalte tiltaket krev følgjande personale:

- **faglig ansvarlig for gardsdrifta er NN og NN**

- **annan fagperson ved behov**, dette i form av veiledning frå fagpersonell innan pleie og omsorg i Ål kommune.

Tilbydaren har ansvaret for at garden er bemanna med det naudsynte personalet på tidspunkta når brukaren er til stades.

Dersom det er gruppe som får dagaktivitetstilbod vil det vera naudsynt med meir personale. Det kan vera friviljuge frå Frivilligsentralen.

Kjøparen har det arbeidsrettslige ansvaret for sitt eige personell som er til stades på garden.

11. Forsikringar

Kjøparen har ansvaret for at brukaren er forsikra mot ulykker og skader i tilknytning til IPT-tenesta. Kjøparen har òg ansvaret for å forsikre eventuelt personell som følgjer med.

Kjøparen har ansvaret for å informere tilbydaren om korleis brukaren er forsikra.

Kjøparens forsikringsansvar gjeld i den utstrekning tenesta blir gjennomført i samsvar med denne avtala og HMS-krava er tilfredsstillande oppfylt.

Tilbydaren har ansvaret for å forsikre eige personell og eigen og tredjemanns eigendom mot ulykker og skader som følgje av IPT-verksemda.

12. Kvalitetssikring og evaluering av Inn på tunet-tenesta

Kjøparen har ansvaret for å gi tilbydaren den veiledning som er naudsynt når avtala vert sett i kraft, og undervegs i avtaleperioden. Avdelingsleiar må sørge for å gi beskjed til tilbydar om det er endringar i høve oppmøte for brukar.

Loggføring: Tilbydar skal føre logg for gjennomføring av tilbodet. Loggen skal registrere:

- Aktivitet: Her rapporterast det om aktivitet som er gjort i løpet av dagen. Det kan gjerne skrivast lengde på aktivitet og litt om kva ein gjorde og korleis brukar opplevde det.
- Mat: Kor mykje og kva har brukar ete medan han var på dagaktivitet (ca):
- Medisinering: I tilfelle brukar har behov for å ta medisin medan han er på dagaktivitet. Har dette gått bra?
- Kommentar: Generell notat frå tilbydar

Logg leverast aktuell avdelingsleiar etter kvar dag det har vore dagtilbod. Logg skal vera med underskrift av ansvarleg for dagaktiviteten.

Kjøparen har ansvaret for at det blir gjennomført ei evaluering av tenesta. Den skal omfatte alle punkt i avtala og alle aktuelle forhold knytt til IPT-aktiviteten. Det er avtala evalueringsmøte 16.juni 2014 og 18. november 2014.

Elles vil det verta avtala oppfølgingsmøte med aktuell avdelingsleiar og evt. primærkontakt kvar andre månad. Avdelingsleiar har ansvar for å kalle inn til dette.

13. Kontaktpersoner ved akutt situasjon/krisesituasjon

Om det oppstår ein akutt situasjon/krisesituasjon og tilbydaren har behov for og kome i kontakt med kjøparen og/eller avdelinga straks, gjelder denne kontaktinformasjonen:

Avdelingsleiar Tone Fossgård Berg tlf. 454 30 770

Prosjektkoordinator Herbjørg Dalene Bjerke tlf. 906 84 314

14. Teieplikt

Tilbydaren og andre involverte, inkludert vikarar, har teieplikt om personlege forhold ved brukaren som dei måtte få kjennskap til i forbindelse med IPT-tenesta.

Alle som er involvert i prosjektet i ein slik grad at dei får kjennskap til opplysningar som er underlagt teieplikt, skal underteikne erklæring om teieplikt. Kjøparen har ansvaret for å orientere og veilede tilbydaren om teieplikta. Underteikna avtale om teieplikt må vera levert kjøper før tilbodet vert sett i verk.(Ål kommune sin teieerklæring)

15. Endring av avtala

Avtala kan endrast dersom partane er einige om endringane.

Ål/..... ...2014...

.....

.....

- tilbydar -

- kjøpar -

Av Journalist Bjørn Olav Nordahl / Buskerud NRK 19.12.2013

Foto: Tordis Gauteplass / NRK

Onkel i Amerika reddet demens-tilbud i Ål

Sevat Tveito (i grå jakke) liker seg på gårdsbesøk hos Helge Hermann Gåsterud.

Sevat Tveito (71) har demens og stod i fare for å miste dagtilbudet sitt. Så kom det plutselig oljepenger fra USA.

Gjeterhunden Triko danser rundt beina på Sevat Tveito når han kommer på sitt ukentlige besøk. Det siste året er de to blitt ekstra gode venner og bikkja klistrer seg til 71-åringen hver gang han dukker opp.

Demented Sevat Tveito får alltid en varm velkomst når han kommer på sitt ukentlige besøk på gården.

– Det er bra, det er trivlig å være her.

Holdt på å gå galt

Tilbudet "Inn på tunet" har det siste året sørget for at Sevat har fått nærkontakt med husdyr, gårdsdrift og sjøfolket på Gåsterud gård på Torpo. Prosjektet har blant annet som målsetting å hindre at demenspasienter som Sevat havner for tidlig på institusjon.

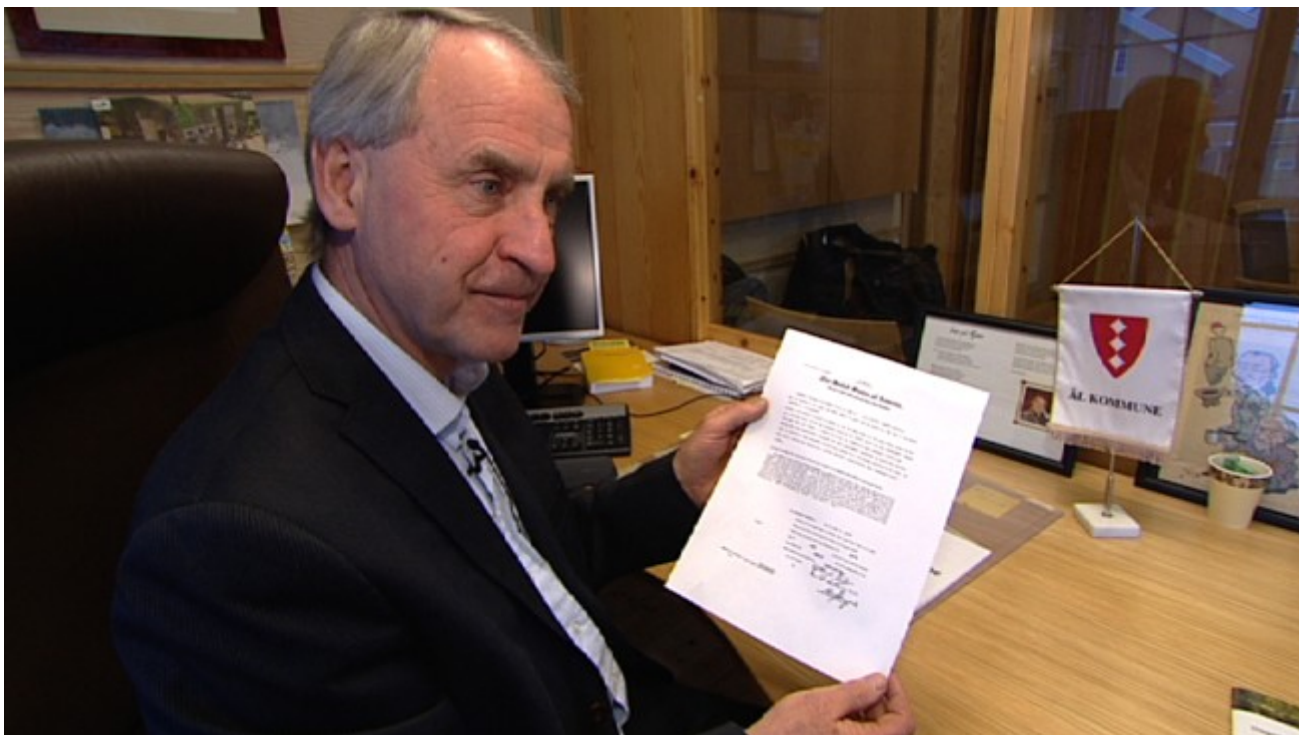

Hunden Triko liker seg hos Sevat Tveito som har demens og kommer på gårdsbesøk. Men denne høsten holdt det på å gå galt. Ål kommune hadde ikke penger til å videreføre tilbudet. Sevat ville ikke bli henta av Helge Hermann Gåsterud i den vesle, grå Golfen – for å hilse på hestene, sanke inn egg, være med på setra eller på lefsebakeriet.

Gyldig for all tid

Men når nøden er størst finnes det noen ganger en onkel i Amerika. I dette tilfellet heter han Tosten Lillehaug. Ålingen utvandret til USA i 1903. Da han døde i 1968, viste det seg at han hadde skrevet et testamente. Til fordel for Ål kommune.

– Dette her er underskrevet på vegne av presidenten og gyldig for all tid framover.

Ordfører i Ål Ivar Breivik.

Ål-ordføreren holder et dokument med snirklete skrift triumferende opp i været.

Oljeboom

Testamentet fra USA viste Ål kommune hadde blitt tildelt en landeiendom i North-Dakota. Kommunen var snarrådig nok til ikke å selge unna, men valgte å sitte på verdiene. Det var lurt. For North-Dakota viste seg å ha ukjente oljereserver. Og så eksploderte det. I 2012 kom beskjednen. Den vesle hallingdalskommunen vil hvert år få en avkastning fra feltet de arva fra Lillehaug. Og dermed har ordfører Breivik plutselig det lille ekstra han trenger – for å redde tilbudet til Sevat Tveito.

– Ja, det risler litt oljepenger på oss. Det er ikke så mye, omtrent 200.000 kroner i år, men det er nok til å gjøre hverdagen litt bedre for dem som trenger det mest, sier ordfører Breivik. Prosjektleder for inn på Tunet, Marit Torsrud Nerol, er mer enn glad for pengene. Og har et litt politisk ukorrekt ønske for framtida.

– Jeg håper at oljeprisen stiger, jeg, ler hun.

Arkivsak-dok. 14/02100-1
Saksbehandler Borghild
Ulshagen

Saksgang
Sektorutval for helse og
sosial
Formannskapet
Kommunestyret

VIDARE SATSING AV INN PÅ TUNET-TENESTER FOR PERSONAR MED DEMENS I 2015

Saka vert avgjort av:

Sektorutval for helse og omsorg
Formannskapet
Ål kommunestyre

Vedlegg:

Rapport «Til gards 1/1/2014»

Dokument i saka:

Kommuneplan for Ål kommune 2015-2027
Plan for rehabilitering- og omsorgstenester i Ål kommune 2015-2026

Saksopplysningar:

Inn på tunet er kvalitetssikra tenester på gardsbruk. Tenestene skal gje grunnlag for meistring utvikling og trivsel for ulike brukargrupper. Tilbodet kan gi ei anna tilnærming til brukergruppene enn det offentlige tilbodet med større brukargrupper kan tilby. Prosjektet «Til gards» omfattar utprøving og evaluering av dagaktivitetar for personar med demens. Tilbodet gir individuell tilrettelegging med trygge og kjente omgjevnader. Tilbudet er tilrettelagt ved to gardar i Ål kommune. Gardane vart vald ut etter synfaring og det vart gjort avtalar med helse- og omsorgsetaten i kommunen. Gardbrukarane er godkjent gjennom kvalitetssikringssystemet for Inn på tunet som Matmerk administrerer og har ansvar for. Tilbodet har vore organisert i samarbeid med Førebyggjande team i Ål kommune, leiarar ved dagsenteret for personer med demens, avdeling Stugu ved Ål bu- og behandlingssenter, avdeling for heimetenester, Inn på tunet-tilbydarane og Utviklingssenteret for sjukeheimar i Buskerud i perioden 2012- 2014. Det har vore evaluering undervegs med erfaringsdeling.

I tillegg er det gjennomført oppsummerande intervju med representantar frå samarbeidspartnarane. Høgskolen i Buskerud og Vestfold, fakultet for helsevitenskap har hatt ansvar for evalueringa. Fem personer med moderat og alvorlig grad av demens har hatt tilbod om tilrettelagte dagaktivitetar på gard.

For meir utfyllande opplysningar sjå vedlagt rapport.

Forhold til overordna plan:

I revidert nasjonal handlingsprogram for «Demensplan 2012-2015» er det eit mål at alle kommunar bør tilby dagaktivitetstilbud for personar med demens, og at kapasiteten bør aukas. (Helse- og omsorgsdep., 2011).

Kommuneplan for Ål kommune 2015- 2027 vart vedteke 20.11. 2014

Under delmål 4.3 Helse og omsorg står det:

Pkt 6. Legge til rette for dag og aktivitetsplassar, praksisplassar og tilrettelagte arbeidsplassar, særleg for dei som har vanskar for å finne sin plass i det ordinære arbeidslivet.

Pkt 7. Styrke omsorgstenestene slik at kommunen kan ha eit tenestetilbod som er i balanse med behovet. Spesielt skal demensomsorga og heimetenestene til eldre styrkast. Ein skal ha fokus på kortidsavdelinga på sjukeheimen og heimetenestene for å kunne ta hand om dårlegare pasientar.

I Plan for Rehabilitering og omsorgstenestene i Ål kommune 2015- 2026 vedteke 20.11. 2014 blir det presisert at Ål kommune ynskjer å legge til rette for varierte dagtilbod.

I punkt 4.9 Særlege faglege utfordringar står det:

Varierte og gode dagtilbod – *Eit naudsynt kommunalt tiltak for heimebuande personar med demens og deira pårørande. Tilboda må vera varierte då personar med demens er forskjellige både i forhold til interesser, fysisk, psykisk og mentalt funksjonsnivå og alder. I tillegg til dagsenter, bør kommunen ha tilbod om "Grøn omsorg/Inn på tunet".*

Miljøkonsekvenser:

Inn på tunet-tilbod som «Til gards» kan utvide arenaen for meistring, utvikling og trivsel for personar med demens. Døme på utvida arena er td. erindringsaktivitetar frå tidlegare liv, gå turar, samspel med dyr, og delta i enkle gardsaktivitetar.

Helse-/miljø og beredskapstilhøve:

Eldre over 67 år vil fordoble seg fram til 2050. Det er forventa at personar med demens også vil auke like mykje i same periode. Kommunen må derfor innarbeide førebyggjande tiltak for å møte dei helsemessige utfordringane som vil kome, slik at desse brukarane kan bu heime lengst mogleg. Bruk av Inn på tunet-tenester kan vera eit alternativ for å få dette til.

Økonomiske konsekvensar:

Til gards-tilbodet har i 2014 vorte dekt av midlar frå «Oljefondet». Det vart sett av kr 200.000 til å vidareføre Inn på tunet-tilbodet. Tilbodet har vore utprøvd til einskild brukarar.

Det står att kr 100 000 av oljefondet som er ubrukt. Desse midlane kan nyttast til å vidareføre Inn på tunet med ein plass 1 dag i veka i 2015.

Kostnad pr. plass ein gong pr veke, a` 4 timar, er kr. 72.000. Dersom kommunen kan ha fleire brukarar samtidig, vil det vere meir økonomisk då prisen for kvar plass blir noko redusert.

For å utvide Inn på tunet-tilbodet for inntil 2 plassar 2 gonger i veka, vil dette koste om lag kr. 250.000. Sidan det allereie ligg inne ubrukte fondsmidlar på kr 100.000 må det tilførast 150.000 i ekstra fondsmidlar.

Vurdering:

Erfaringar frå eksisterande dagsentertilbod i Ål har synt at personar med demens kan fungere lengre i eigen bustad dersom det vert lagt til rette for støttefunksjonar.

Tilrettelagte dagaktivitetstilbud ein eller fleire dagar pr veke er eit døme på ein slik støttefunksjon. Dette kan styrke meistringsevne for personen med demens og avlaste pårørande.

Ål kommune har behov for alternative dagaktivitetsplassar for personar med moderat og langtkomen demens i ulike alder som krev individuell tilrettelegging. Dagaktivitetstilbudet må bli integrert som ein del av det kommunale helsetenestetilbudet til personar med demens og deira pårørande. Det er naudsynt med meir informasjon til samarbeidspartar som t.d. lege, heimetenester o.a. for å gjera dagaktivitetstilbudet betre kjent.

Rapporten «Til gards 1/1-2014 » syner at kommunen har eit framtidig behov for alternative dagaktivitetsplassar for personar med demens. Revidert nasjonalt handlingsprogram for demens stadfestar også dette.

Både brukar og deira pårørande er godt nøgd med Inn på tunet-tilbodet, då det gir andre impulsar og stimulerar til meistring. Ved å tilby inn på tunet-tenester som «Til gards», vil Ål kommune kunne utvide dagtilbodet for personar med demens. Det er viktig at Inn på tunet-tilbodet er fleksibelt slik at Inn på tunet-tilbydar også kan ta imot større grupper frå dagsenteret inn på garden.

Inn på tunet-tilbodet for personar med demens må evaluerast før ei evt vidare satsing i 2016.

Rådmannen si innstilling:

Det er ikkje stor nok økonomisk ramme for Inn på tunet-tilbod til personar med demens i budsjettet for 2015. Derfor blir det lagt fram 2 forslag til vedtak:

1. Rådmannen ynskjer å vidareføre Inn på tunet-tilbodet, og øyremerkar kr 100.000 frå oljefondet i 2014 til ein Inn på tunet-plass i 2015. Ut frå den budsjettmessige situasjonen for 2015 ser ikkje Rådmannen moglegheit for ei utvida satsing av på Inn på tunet-tilbod for personar med demens. Inn på tunet-tilbodet for personar med demens må evaluerast før ei ev. vidare satsing i 2016.
2. Rådmannen ser at kommunen har behov for alternative dagaktivitetsplassar for personar med demens, og ynskjer fagleg å oppretthalde Inn på tunet-tilbodet for at personar med demens har moglegheit til å bu lengre i eigen bustad. Rådmannen ynskjer å satse på Inn på tunet-tilbodet «Til gards» og ber helse- og sosialutvalet finne budsjettmessig dekning gjennom ekstra fondsmidlar med kr. 150.000 for inntil 2 plassar inntil 2 dagar i veka for 2015. Dette dagaktivitetstilbudet må bli integrert som ein del av dei kommunale helsetenestetilbudet til personar med demens og deira pårørande. Det er naudsynt med meir informasjon til samarbeidspartar som t.d. lege, heimetenester o.a. for å gjera dagaktivitetstilbudet betre kjent. Det er viktig at Inn på tunet-tilbodet er fleksibelt slik at Inn på tunet-tilbydar også kan ta imot større grupper frå dagsenteret inn på garden. Inn på tunet-tilbodet for personar med demens må evaluerast før ei ev. vidare satsing i 2016.

Tone Tveito Eidnes
Rådmann

Borghild Ulshagen
konsulent fagutvikling

Arkivsak-dok. 14/02100
Saksbehandler Borghild Ulshagen

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Sektorutval for helse og sosial	25.11.2014	36/14
2 Formannskapet	01.12.2014	90/14
3 Kommunestyret	18.12.2014	63/14

SAKSPROTOKOLL

Vidare satsing av Inn på Tunet-tenester for personar med demens

Kommunestyret har behandlet saken i møte 18.12.2014 sak 63/14

Behandling i kommunestyret 18.12.2014

Ida Marie Holen (Frp) fremma mindretalsframlegget i sektorutval for helse og sosial til pkt. 2:
2. Kommunestyret vedtek å bruke gåvemidlar på inntil kr. 108.000 (dette tilsvarar 1 plass /1 dag i veka i 2015). Ubrukte midlar frå 2014 vert nytta til dette formålet. Kommunestyret vil for 2015 utvide (dette tilsvarar 2 plass /1 dag i veka i 2015), og løyver fondsmidlar på 100.000.

Votering

Framlegget frå Ida Marie Holen (Frp) fekk 3 røyster (2Frp, 1Sv) og fall mot 22 røyster for formannskapet si innstilling.

Vedtak

1. Ål kommune har behov for alternative dagaktivitetsplassar for personar med demens, og ynskjer å oppretthalde Inn på tunet-tilbodet «Til gards».
2. Kommunestyret vedtek å bruke gåvemidlar på inntil kr. 108.000 (dette tilsvarar 1 plass /1 dag i veka i 2015). Ubrukte midlar frå 2014 vert nytta til dette formålet.
3. Inn på tunet-tilbodet for personar med demens må evaluerast før ei ev. vidare satsing i 2016.